

Murray Bookchin

Devrimci Halk Hareketleri Tarihi

1905'ten 1917'ye
Rus Devrimleri

İngilizceden çeviren

Ali İhsan Başgöl

^dipnot yayınları

Murray Bookchin

14 Ocak 1921'de New York Cit/de Rus göçmeni olan Yahudi bir ailenin çocuğu olarak doğdu. 1930'da Genç Öncüler'e ve ardından Genç Komünist Birliği'ne girerek Komünist gençlik hareketine katıldı. 1939'da Komünistler "Troçkist-anarşist sapmaları" nedeniyle onu uzaklaştırdılar. Bunun ardından Troçkistlerin Sosyalist İşçi Partisi'ne katıldı. 1940'tan 1944'e kadar Bayonne, New Jerse/de dökümanhede çalıştı. Burada işçileri kitlesel endüstri işçileri sendikası, Congress of Industrial Organisations'a (CIO), girmeleri ve onları Troçkistlerin II. Dünya Savaşı'nın sonunda kesinlikle gerçekleşeceğini düşündükleri proletarya devrimi yolunda örgütlemek için çalıştı.

1944'ten sonra General Motors'da işe girdi, sonra en radikal Amerikan sendikası olan United Auto Workers'a (UAW), girdi. 1946'daki büyük General Motors grevine katıldı, bu grev işçiler için yalnızca küçük kazançlar sağladı. Fakat 1948'de GM yönetimi işyerinde huzur sağlanması karşılığında büyük stratejik imtiyazlar teklif etti; UAW anlaşmayı kabul etti. Bookchin, Marx'ın analizlerine ve beklentilerine karşın endüstriyel işçi sınıfının doğası gereği devrimci olmadığını gördü. Devrimi değil ama Marksizmi terk etti,. WSO'lerde bir grup radikalle yakın bir ilişki halinde post-Marksist, otoriter-olmayan bir komünizmin ne şekilde kurulabileceğine ilişkin arayışlara girdi. Bu grup *Contemporary Issues* dergisini yayımladı, Bookchin (takma isimle) burada ilk makalelerini yazdı. 1952'de yazdığı uzun bir makale olan "Gıdalardaki Kimyasal Maddeler Sorunu"nda, büyük-ölçekli, endüstriyel tarımın getirdiği gıda koruyucularının ve pestisitlerin insan sağlığı için muhtemel olumsuz etkilerini tartıştı. Bu sorunun çözümünün kent ve kırsal birleştiğini, yurttaş meclisleri tarafından yönetilen küçük-ölçekli desantralize bir toplum olduğunu söyledi.

Bookchin 1962'de *Our Synthetic Environmental* (Sentetik Çevremiz) yayımladı; bu kitap kanser dahil hastalıkların kaynağı olarak pestisitleri, yiyeceklerdeki katkı maddelerinin ve diğer çevre sorunlarını ele alıyordu. *Crisis in Our Cities*'de (1965), devasa şehirlerin ayrılmaz bir parçası olarak fosil yakıtların kullanımının küresel ısınmaya yol açabilecek bir sera etkisi yaratacağı konusunda uyandı bulundu; bu krizi aşmak için toplumun fosil yakıtlardan yenilenebilir enerjiye geçmek - ve desantralize olmak - zorunda olduğunu söyledi. Anarşizmi kucaklayarak, özgürlükçü ekolojik fikirlerini birçok yenilikçi ve etkili makaleyle yaygınlaştırdı. "Ekoloji ve Devrimci Düşünce" (1964), radikal politik ekolojinin ilk manifestosuydu. "Toward a Liberatory Technology" (1965) alternatif, yenilenebilir enerji kaynaklarının ve mikroteknolojilerin özgürlükçü toplumun altyapısı olarak kullanılması çağrısında bulundu. "Forms of Freedom" da devrimci hareketlerde, 1793'teki devrimci Paris'in seksiyon meclislerinde olduğu gibi meclis demokrasisini geliştirdi. Bütün bu makaleleri genç radikalleri ekolojik anarşizm doğrultusunda çok etkilemiş olan *Post-Scarcity Anarchism* (1971) adlı antolojide toplandı.

1970'lerin başında eko-anarşist fikirlerine "toplumsal ekoloji" adını verdi. 1974'te Plainfield, Vermont'ta Toplumsal Ekoloji Enstitüsü'nün kurucu ortağı ve yöneticisi oldu. Enstitü, toplumsal tepki, alternatif teknoloji ve organik tanım konusundaki üç aylık kursları nedeniyle uluslararası bir itibar kazandı. Ayrıca 1974'te Ramapo College of New Jerse/de ders vermeye başladı, burada kısa sürede profesör oldu. *The Limits of the City* (1974) kitabında radikal toplumsal düşünceye kentte keşfetti. *The Spanish Anarchists* (1977), başlangıcından 1930'lann ortalarına kadar İspanyol anarşist hareketinin bir tarihidir. 1976-1978 arasında Dimitrios Roussopoulos ile Montreal'deki sol özgürlükçü belediye hareketinin şekillendirilmesinde işbirliği yaptı. 1977-78'de Seabrook (New Hampshire)'daki nükleer santrale karşı çıkmak için Clamshell Alliance'a katıldı. 1970'lerdeki makaleleri *Toward an Ecological Society* (1980) isimli antolojide toplandı.

Büyük çalışması *The Ecology of Freedom: The Emergence and Dissolution of Hierarchy* (1982)'de kabilesel "organik toplumu", hiyerarşinin ve devletin yükselişini ve ardından doğayı egemenlik

altına alma düşüncesinin ortaya çıkışını sergiledi. Bu anıtsal çalışma politik, antropolojik, psikolojik ve bilimsel temaları iç içe işler. *The Rise of Urbanization and the Decline of Citizenship* (1986)'da, sivillerin kendilerini yönetmesini, meclis demokrasisini ve konfederalizmi anlatır. Bu tarihe kadar politik projesini, belediyede, kasabada ve mahallelerde halkın demokratik meclisleri ile sivil politik alanın yeniden yaratılması arayışındaki özgürlükçü belediyeçilik olarak adlandırdı. Daha geniş bölgelerde bu meclisler konfederasyon oluşturabilir ve güç kazandıklarında merkezi ulus-devlete meydan okuyabilirdi. Bu fikirlerin bazıları makalelerin bir araya getirildiği *The Modern Crisis* (1986)'de geliştirildi.

1983'te Ramapo'dan emekli olduktan sonra Burlington'a (Vermont) yerleşti. 1980'lerin ortalarında Avrupa'ya seyahat etti. Yeşillerin özgürlükçü belediyeçilik ile desantralize bir ekolojik demokrasi yaratabileceklerini iddia etti. 1980'lerin sonunda Burlington Yeşilleri'ni kurdu ve kent yönetim organlarının demokratikleştirilmesi için çağrıda bulunan bir yerel seçim kampanyasına katıldı. 1990'da Bookchin politik yaşamdan emekli oldu. Emekli yönetici statüsünde Toplumsal Ekoloji Enstitüsü'nde ders vermeye devam etti.

1987'de insandışı doğanın insanların üzerinde olduğunu söyleyen doğa rmstisizminin savunan derin ekolojistlerle bir tartışma başlattı. Bu gerici ideolojiye karşı seküler, humanist ve toplumsal bir ekolojiyi savundu. 1994'te anarşizm içindeki mistik ilkelci eğilimlerin benzer bir eleştirisini *Social Anarchism or Lifestyle Anarchism?'de* yaph. İki yıl sonra postmodernizmin, hümanizm karşıtlığının genel bir eleştirisi olan *Re-enchanting Humanity* (1986)'yi yazdı. Destekleyici dünya görüşü ekolojik düşüncenin hizmetindeki bir diyalektik türüydü. Bu "diyalektik doğalcılığı" *The Philosophy of Social Ecology* (1990, yeniden basım. 1994)' de geliştirdi.

Bookchin, anarşistlerin özgürlükçü belediyeçilik ile -anarşistler oy vermeye ve bütün seçim politikalarına karşıydılar- ilgilenmediklerinin farkına vardı. Zaman içinde bireyden ziyade toplumsal özgürlüğe yönelen komünalizm lehine anarşizmden koptu. 1992 ile 2003 arasında dört büyük ciltten oluşan, devrimci halk hareketleri tarihini anlattığı *The Third Revolution* (1996-2005)'ı yazdı.

Fikirleri hakkında daha fazla şey öğrenmek isteyenlere, her zaman giriş niteliğindeki *Remaking Society*'yi (1989) ve Janet Biehl tarafından hazırlanan *The Murray Bookchin Reader* (1997)'ı tavsiye etti.

30 Haziran 2006'da Burlington'daki evinde kalp krizinden öldü.

Kitaplan

Post-Scaräty Anarchism (1971 ve 2004)

The Limits of the City (1973)

The Spanish Anarchists: The Heroic Years (1977 ve 1998)

Toward an Ecological Society (1980)

The Ecology of Freedom: The Emergence and Dissolution of Hierarchy (1982 ve 2005).

The Modern Crisis (1986)

The Rise of Urbanization and the Decline of Citizenship (1987 ve 1992)

The Philosophy of Social Ecology: Essays on Dialectical Naturalism (1990 ve 1996)

To Remember Spain (1994)

Re-Enchanting Humanity (1986)

The Third Revolution: Popular Movements in the Revolutionary Era (1996-2003)

Social Anarchism or Lifestyle Anarchism: An Unbridgeable Chasm (1997)

The Politics of Social Ecology: Libertarian Municipalism (1997)

Anarchism, Marxism and the Future of the Left. Interviews and Essays, 1993-1998 (1999)

İçindekiler

ÖNSÖZ.....	13

1. KISIM 1905 RUS DEVRİMİ

1. BÖLÜM

RUSYA'NIN UYANIŞI.....	19
Rusya'nın Paradoksları.....	21
Razın ve Pugaçev.....	28
Köylü Dünyası.....	32
<i>Çerniy Peredel</i>	35
Aralık İsyanı.....	38

2. BÖLÜM

KÖYLÜLER VE POPÜLİSTLER, İŞÇİLER VE MARKSİSTLER.....	43
Kurtuluş ve Sonrası.....	43
'Halkımıza!'.....	45
Narodnaya Volya.....	48
Köylü İşçiler.....	51
İşçi Sınıfının Yaşamı.....	52
Rus Marksizminin Doğuşu.....	56
Plehanov Marksizmi.....	59
Marx'ın <i>Obşçınaya</i> Bakışı.....	60

3. BÖLÜM

SOSYAL DEMOKRATLAR VE SOSYALİST DEVRİMCİLER.....	65
İşçi Sınıfının Uyanışı.....	65
<i>Krujki</i> : Çalışma Grupları.....	66
Ajitasyon Komiteleri.....	71

RSDİP'nin Oluşumu.....	74
Köylülerin Uyanışı.....	76
Sosyalist Devrimciler.....	78
PSD'nin Oluşumu.....	81
PSD Programı.....	83
4. BÖLÜM	
BOLŞEVİKLERVE MENŞEVİKLER.....	87
Vladimir İlyiç Lenin.....	87
Ekonomizm ve Revizyonizm.....	92
/sfcr'a'nın Oluşumu.....	93
İkinci RSDİP Kongresi.....	98
İdeolojik Farklılıklar.....	102
5. BÖLÜM	
1905 DEVRİMİ: LİBERAL EVRE.....	105
Liberal Muhalefet.....	105
Otokrasi Abluka Alfanda.....	108
'Polis Sendikacılığı'.....	110
Kanlı Pazar.....	115
Kanlı Pazar Sonrası.....	121
6. BÖLÜM	
1905 DEVRİMİ: HALKÇİEVRE.....	125
Ekim Genel Grevi.....	127
Sovyetler.....	130
Ekim Manifestosu.....	133
Moskova Ayaklanması.....	139
1905 Sovyetleri.....	147
7. BÖLÜM	
SOSYALİZMİN KRİZİ.....	151
Dumalar.....	151
1905 Yılıının Ardmdan Sosyal Demokrasi.....	154
Savaş ve Sosyal Demokrasinin Çöküşü.....	158
Enternasyonalist Muhalefet.....	166

2. KISIM
1917 RUS DEVRİMLERİ

8. BÖLÜM

1917 ŞUBAT DEVRİMİ.....	173
Rusya ve Petrograd Savaş Halinde.....	173
Savaş Zamanındaki Hoşnutsuzluklar.....	177
Fırtına Öncesi.....	181
Şubat Devrimi.....	184
Çarlığın Sonu.....	192

9. BÖLÜM

SOVYETLER İKTİDARDA.....	195
Geçici Hükümet.....	195
Petrograd Sovyeti'nin Kurulması.....	199
Sovyet İktidarı.....	202
Erken Sovyet Yönetimi.....	207

10. BÖLÜM

HALK KOMİTELERİ VE MAHALLE SOVYETLERİ.....	213
Fabrika Komiteleri.....	213
Milisler.....	219
Mahalle Sovyetleri.....	223
Asker Komiteleri.....	225
Köylü Komiteleri.....	227

11. BÖLÜM

PARTİLER VE PROGRAMLARI.....	231
Petrograd Bolşevikleri.....	231
Nisan Tezleri.....	237
İşçilerin Egemenliği ve Toprak Dağıtımı.....	243
Anarşistler.....	246

12. BÖLÜM

KIZIL EKİME DOĞRU.....	249
Savaşın Amaçlarına Dair Kriz.....	249

Askeri Saldın.....	254
10 Haziran Gösterisi.....	255
Temmuz Günleri.....	260
Temmuz Olaylarının Ardından.....	265
Köylü İsyancılar ve Asker Başkaldınları.....	267
Kornilov Ayaklanması.....	269
Kerenski İktidarda.....	273
Ayaklanmanın Oluşumu.....	281
İkinci Sovyetler Kongresi.....	288
Askeri Direniş Son Verilmesi.....	295
Demokrasi ve Vikzhel İsyanı.....	297
Kurucu Meclis.....	301
14. BÖLÜM	
DİKTATÖRLÜĞÜN DOĞUŞU.....	305
Sovyet Demokrasisinin Gerilemesi.....	315
15. BÖLÜM	
RUS İÇ SAVAŞI.....	327
Kuvvetler Arasında Kutuplaşma.....	327
SD İsyanı.....	328
Kızıl Beyazlara Karşı.....	330
İç Savaşın Yıkıcı Sonuçları.....	336
16. BÖLÜM	
BOLŞEVİKLER PROLETARYAYA KARŞI.....	341
Köylü Ülkesinde Bir İşçi Partisi.....	341
SolSD'ler.....	350
Moskova Anarşistleri.....	356
İşçi Muhalefeti.....	359
Onuncu Parti Kongresi.....	362
17. BÖLÜM	
ÜÇ ÜNCÜ DEVRİM.....	367
Makhnovşçına.....	367

Kronştad Ayaklanması.....	374
Yeşil Başkaldırı.....	384
YARARLANILAN ESERLER HAKKINDA.....	389

ÖNSÖZ

Üçüncü Devrim, sömürülen sınıfların, devrimci olduğu varsayılanların liderlerinin onlardan çaldığı kazanımlarını geri almaya çalıştığı hareketleri yeniden hesaba katma çabasıdır. 1640'lı yıllarda İngiltere'de, Uzun Parlamento'nun sonuna doğru, devrimci birlikler Londra'ya yürüdü; 1780'li yıllarda ABD'de yerel demokrasiler bir merkezi hükümet kurma mücadelesi verdi. Benzer çabalar 1793 Büyük Devrimi'nden 1871 Paris Komünü'ne kadar Fransa'da ve bu ciltte göreceğimiz gibi, 1905 ve 1917 Rus Devrimleri'nde de vardı. İlk iki cildi okuyanlar 'üçüncü devrim' sözünün bana ait olmadığını görecektir. Fransız Devrimi sırasmda, 1793 Devrimci Meclisi döneminde ve güçlerini yitiren Parislilerin 1848 yılı Haziran ayındaki ayaklanması sırasmda ortaya çıkan bu deyim en keskin bir şekilde, 1921 yılında Kronştad'ın 'Kızıl Denizcileri' tarafından bir kez daha ortaya atılmıştır.

Ek iki ciltte tartışılan *demokratik devrimler*, başta feodal kurumların ve mutlak monarşilerin tasfiyesi olmak üzere, öncelikle siyasal değişimlere, yanı sıra da sanayi kapitalizminin yükselişi ve derinleşmesi, toprağın daha adil dağılımı ve aristokrasi mensuplarına taranan bir dizi ayrıcalığın kaldırılması gibi ekonomik değişimlere odaklanmıştır. On sekizinci ve on dokuzuncu yüzyıllardaki devrimlere rağmen *eski rejim*, özellikle yan feodal siyasal ve toplumsal ayrıcalıklar ve askeri hiyerarşi, çoğunlukla yirminci yüzyıla da taşınmıştı. Birinci Dünya Savaşı'ran patlak vermesi, yirminci yüzyılın ilk yansının tarihin en devrimci dönem olmasını sağlayan büyük devrimci toplumsal kanşıklıkla ateşledi.

Bu cilt yeni bir devrim türünün ortaya çıkışma odaklanıyor: *proletarya devrimleri*. On sekizinci yüzyılın Amerikalıların, İngilizlerden, Düzleyicilerin 1640'lı yıllarda başlattığı şeyi bir anlamda tamamlayan cumhuriyetçi düşünceleri aldı; on sekizinci yüzyıl ve on dokuzuncu yüzyılın başlarında Fransız-

lar buna yeni bir boyut kattı —sosyalist iktisat düşüncesi. Fransa sosyalist bir devrime en çok 1848 yılının Haziran ayında yaklaşmış, fakat tarihteki ilk proletarya devrimi unvanım 1871 Paris Komünü almışta -özellikle Marx'ın Komünün proletarya diktatörlüğü olduğunu göstermeye çalışmasından sonra (ölümünden kısa bir süre önce Marx, bu tanımlamanın yanlış olduğunu kabul etmiştir). 1917 Rus Ekim Devrimi'nin ardından, daha sonraki başkaldımlar, en yüksek idealleri olarak proletarya devrimine yaklaşmaya çalışmıştır.

Devrimler çağının öğretilerini çözümlmek ve bunların ne kadar gerçeğe dayandığını —neyin kesin olarak yanlış olduğunu— göstermeye çalışmak amaçlanmıdan biri olmuştur. Kitapta okuyacaklarınız size ters gelebilir, ama umarım aynı zamanda gerçekçi gelir. Örneğin 1917 Bolşevik darbesini, Avrupa sosyalizminin bir ifadesi olarak görüyorum. Fakat Rusya için o anda mümkün olan en elverişli devrimci düşünce kliği, Şubat sonrası Rusya'nın kendisini içinde bulduğu krizi en iyi ifade eden devrimci popülizmleriyle, Sol Sosyalist Devrimcilerdi. Petrograd ve Moskova'nın basma dert olan ve anarşizm olarak bilinen herkese açık ideolojik bakış açısını saymazsak, 1917-21 arası Rusya'ya uyacak sosyalizme benzer bir şey üretilebildiyse bu, Sol Sosyalist Devrimciler tarafından geliştirilen programdı, Lenin yahut Troçki'ninki değil. Ne yazık ki, Sol Sosyalist Devrimciler ile onların programları 1917 yılının Rusya'sı üzerine olan yazm içinde görece az ilgi çekti.

Bu dizinin dördüncü ve son cildi, Almanya ve İspanya'daki işçi ayaklanmalarına odaklanarak, proletarya devrimleri değerlendirmemi tamamlayacaktır.

Öncelikle, zamanım ve enerjisini yazdıklarımı düzeltmek ve olgularla özenle kontrol etmek için harcayan fedakar bir arkadaş ve kendisi de bir yazar, fevkalade bir editör olan lanet Biehl'in yardımlarından ötürü ne kadar şanslı olduğumu belirtmeliyim. Bunlar hiç küçük işler değil, lanet dört yıldan uzun bir süre dinlenme zamanının büyük kısmını, çok karmaşık bir metni elden geçirmeme, netleştirmeme, kısaltmama, yapılmadığı takdirde kitabın sadece devrimler tarihi konusuna hakim okurlarla sınırlı kalabileceği zorlu ifadeleri yumuşatmama yardım ederek geçirdi. Janet, sonuç olarak bu kitabın genel okuyucuya ulaşmasını mümkün kılan, kördüğüm gibi olayların sıralanmasına ve ardı arkası kesilmeyen eklemelere taze bir göz, dikkate değer yazınsal bir hüner, olağanüstü bir sabır getirdi. Sabnna, öngörüsüne, yayıma hazırlama becerisine ne kadar teşekkür etsem azdır.